

Top25snuff

www.top25snuff.com



TYTOŃ

botanika stosowana

Tytuń Nicotiana Tabacum. L. Tabac.

Rzecz jest godna szczególniejszej uwagi, jak produkt nie zaspakajający żadnych pierwszych potrzeb człowieka, i do którego ze wstrętem przyzwyczaić się trzeba, mógł stać się tak prędko i tak powszechnie używanym, iż podobnego takowego przypadku wystawić niepodobna. Takim produktem jest Tabaka. Ani niedostatek, ani zakazy rządowe, ani uwagi lekarskie nie mogą wstrzymać raz zaciągniętego nałogu. Najubówszy człowiek ogranicza się w nieodbitych i koniecznych potrzebach swoich, ażeby téj nałogowej mógł zadość uczynić. Nie masz wątpliwości, że Tabaka w szesnastym dopiero wieku z Ameryki do Europy wprowadzoną została, lubo równie zdaje się być nie wątpliwym, iż używanie jéj w Azji dawniejsze jest od daty odkrycia nowego świata. Pallas twierdzi, iż u Chińczyków i Mongolskich narodów zwyczaj ten jest tak powszechny i konieczny, worek z tabaką u pasa w ubiorze tak istotny, kształt lulek tak oryginalny, przygotowanie liści i sam gatunek ziela tak pospolity, iż niepodobna, iżby to wszystko z Ameryki przez Europę tam przyjść mogło.

Tabaka za pierwszym do Europy wstępem, sprawiedliwego dla siebie doznała wstrętu, ale skoro raz wszystkie przewyciężyła opory, i gdy używanie jéj stało się nieodbitnie potrzebnym, i prawie między produkta nieodbite do życia poczytaną została, nie czas jéj więcej wypowiadać woynę. Rozmaitym, jak wiadomo, sposobem użycia się przygotowuje, nie tylko, że ją rozmaicie palą, i utartą na proch zażywają, w wielu nadto krajach żucie jéj w ustach za rozkosz poczytują.

Co się tycze wprowadzenia tabaki do Europy, Roman Pane, Mnich Hiszpański, którego Colomb za powtórny swą podróżą do Ameryki, tam zostawił, dał pierwszą wiadomość o Tabace, roku 1496, którą na wyspie St. Domingo, i nazwał ją Cohoba Gtoja. Roku 1533 Murzyni przyzwyczaili się już byli do Tabaki, i sadzili ją między plantacjami Panów swoich, Europejczycy także palić ją poczęli. Roku 1559 Jan Nicot, Posel Francuzki przysłał pierwszy nasiona Tytuniu z Portugallii do Paryża, jako rośliny szczególnie w medycynie pożyteczny i doświadczony i był to dar uczyniony Królowej Katarzynie de Medicis, ztąd poszło nazwisko Nicotiana. Gdy we Francji Tabaki używać poczęto, zwano ją Herbe du Grand Prieur, iż Wielki Przeor na ów czas z domu Lotaryńskiego wiele jéj zażywał. Zwano ją także Herbe de S. Croix, iż ją Kardynał prosper S. Croix pierwszy do Włoch wprowadził, za powrotem swym z Portugallii, gdzie był Papieskim Nuncyuszem – Roku 1565. Konrad Gefner Tytuń botanicznie opisał, wtedy już różni Botanicy w ogrodach swych sadzić go poczęli, a pierwszy rysunek jego znajduie się w Kosmografii Andrzeja Thevet, roku 1575

Dotąd palono tabakę w Europie przez leyki, lub kregielkowato zwinione palmowe rurki, roku 1585 pierwszy raz zobaczyli Anglicy gliniane lulki u dzikich Narodów Wirginii, którą wtedy Richard Greenville odkrył, i wkrótce używanie glinianych lulek przeszło do Europy. Roku 1604 Jakób I usiłował znieść w Anglii używanie Tabaki, którą szkodliwym zielskiem nazywał, i ciężki na nią podatek

postanowił. Roku 1610 palenie Tabaki w Stambule już znaiome było, aby nałogowi temu zapobiedz, prowadzono Turczyna, który Tabakę palił z przeciągnioną lulką przez nos po ulicach. Później kupowali Turcy brak Tabaki od Anglików, póki się sami sadzić jéy nauczyli. Roku 1619 Jakób I pisał dzieło przeciw używaniu Tabaki, pod tytułem Misocapnos, i rozkazał, aby żaden właściciel w Wirginii nad 100 funtów tabaki nie uprawiał. Roku 1620 Robert Königsman sprowadził pierwszy rośliną Tytoniu z Anglii do Strazburga.

Roku 1631 pierwsze palenie Tabaki wprowadzili Żołnierze Szwedzcy do Leisnig w Mysnii. Roku 1634 używanie Tabaki w Rosyi pod surową karą zakazane było. Roku 1653 zaczęto palic Tabakę w kraju Appenzel, z początku dzieci biegały po ulicach za tymi co tabakę palili. Magistrat kazał ich pozywać i karać, a Karczmarze obowiązani byli donosić tych, co na publicznych mieyscach tabakę palić odważyli się. Uczyniono rozporządzenie Policyi w Bernie, które porządkiem dziesięciu przykazań podzielono. Zakaz ten w roku 1675 odnowioni, i Sąd Tabaczny pod nazwiskiem Chambre du Tabac postanowiono. Roku 1676 w Marchii Brandeburskiej dwóch Żydów Tytuń sadzić poczęło, ale się to roku 1681 uskutečniło.

Roku 1691 wiele już sadzono Tytoniu w Palatynacie, i innych nad Reńskich Kraiach.

Roku 1719 Magistrat Strazburski zakazał plantacyi Tabaki, aby zasiew zboża nie szkodował.

Roku 1752 Król Portugallii zaarendował u siebie Podatek Tabaczny za 2,500,000 Rthlr,

dochód Króla Hiszpańskiego był 7,380,933 Rthlr,

1796 Intrata Króla Duńskiego z Tabaki – 40,000 Rthlr

1770 Marya Teresa miała dochodu -806,000 Rthlr

1773 Król Neapolitański – 446,000 Rthlr

1781 Król Francuzki – 7,250,000 Rthlr czyli 29,000,000 Liwrow

A tak suma tabacznego tylko dochodu tych sześciu Monarchii wynosiła rocznie około 18,000,000 Rthalarów, co więcéy nie równie czyni, niż całkowity roczny dochód Królestw Danii, Szwecyi, i Norwegii.

Z początku, jak się rzekło, i to przez czas nie mały, wszystka tabaka prosto z Ameryki prowadzona była. Na końcu dopiero ostatniego wieku w Europie sadzić ją poczęto, co tak szczęśliwie się nadało, iż, wyiąwszy same tylko nayprzedniejsze i naydelikatniejsze gatunki, cała Europa własnym obchodzi się tytoniem. Dwa główne gatunki w odmiany obfite sadzą się teraz w Europie, Tytuń długo-liści, Nicotiana Tabacum, czyli Amerykański, i tytuń okrągło-liści, N. Rustica, czyli orientalny, ten ostatni u nasz nawet dobrowolnie sam się rozsiewa i utrzymuje.

Nasiona gatunku pierwszego sieją się na wiosnę na rozsadniku, lub inspekcje, młode potem roślinki przesadza się w żyzną i dobrze uprawioną ziemię, czyszczą się od zielska, a gdy do znakomitej przyjdą wysokości, wierzchołki i poboczne gałązki z kwiatami i listkami się obrywają, aby główne liście tym większe wyrastać mogły. Liście zupełnie dorosłe i dojrzałe zbierają się w Jesieni przed mrozami, składają się w pomiarne kupy, aby potniały i nieco pożółciały, zawieszają się potem na sznurach, i suszą się w cieniu. Zebrane na koniec i porządnie ułożone, albo się prosto używają, albo się do Fabryk, ku dalszemu wyrobieniu i doskonaleniu przedają.

Dobroć Tabaki zależy, jak wiadomo, na doskonałym przygotowaniu tytoniowych liści, tak do palenia, jak zażywania w prochu; ale gdy to udzielną teraz w Fabrykach stanowi naukę, a prawie każda ma sobie szczególne sekreta, wchodzić tu w ich opisanie, jako i każdej manufaktury, nazbyt długoby było; zwłaszcza, że wiadome około nich manipulacje w różnych krajach są różne, i maszyny tak do zwijania w role, jak do siekania, tarcia, młecia, są rozmaite. Farba tabaki używanej w prochu częstokroć od przymieszania delikatnych ziem zależy, a zapach od wonnych substancji, między którymi Bób Tomkowy jest najpospolitszy. - Przychodzi on z Ameryki przez samą tylko Hiszpanią, a według Aubleta, jest owocem drzewa Cumaruna odora zwanego; w Strazburgu funt jeden kosztuje do 14 Liwrów. Niektórzy tabak Fabrykanci zażywają, zamiast Bobku tego, Melilotu, a bardziej jeszcze Trawy Anthoxanthum odoratum.

Główne kraje plantacji tytoniu w Ameryce się: Porto Ricco, Curacao, Brezylia, Wirginia, Maryland; mamy też tabakę ze Wschodu, w małych, czerwonych, w Flanelę zawiniętych pakach, która jest żółta i bardzo przednia. Prawdziwy Knaster, czyli Varinas, nie furowy, ale już zupełnie przygotowany i zwinięty przychodzi z Ameryki, a to w koszach, i dla tego od Hiszpańskiego słowa Canosta, kosz, nazwisko swe bierze. - Towarzystwo handlowe Hiszpańskie w Guipuzcoa posyła rocznie do Amsterdamu około 7,000 Ról, każda od 350 – 400 funtów. Hamburg zaś, Prusy, i inne kraje prowadzą go prosto z S. Sebastien.

Tabaka Hollenderska, według stopniów dobroci swojej, dzieli się na Bestgutt, Erdgutt, i Sandgutt; z Niemieckich Norymberska, Hanauska, Heska, i Manheimska, są najślawniejsze. Imiona niektórych teraz używanych Tabak do palenia, są: Sewilla, Tomka, Gros-Guillaume, Havana, Brezylia, Macombo, Schoten, Porto Ricco, Petum optimum, Batavia, Virginia. Tabaki do zażywania w prochu: S. Omer, Marocco, Schotten d`Hollande, Tabac de Charvalier, Cusco, Fleurs de Cusco, Gras Cusko i t. d.

Wreszcie Tabaka wszelakiego gatunku podeyrzaną w sobie kryje ostrość; początkowe jej użycie cikliwość i zawrót głowy przyprawuje; miernie jednak użyta tak w paleniu, jak zwyczajnym prochu, w wielu przypadkach jest pożyteczna. Oley z liści distillowany obrzydliwie śmierdzi, i wielce jest jadowity.

Tekst pochodzi z książki pt. „Botanika Stosowana: czyli wiadomość o własnościach y użyciu roślin w Handlu, Ekonomice, Rękodzielach, o ich Oyczyźnie, mnożeniu, utrzymywaniu, według Układu Linneusza.” pana Bonifacego S. Jundzitta, Wilno



**Więcej na:
www.top25snuff.com**